

Vaat Edilen Mutluluk Senaryoları

BURAK DELİER'İN 12 EYLÜL - 26 EKİM TARİHLERİ ARASINDA PİLOT'TA YER ALAN "SEN ROLÜNÜ OYNA, SENARYO ARKADAN GELİR" İSİMLİ SERGİSİ, GÜNÜMÜZ DÜNYASININ GENEL-GEÇER KABULLERİNİ GÖRÜNÜR KILARAK SİSTEMİN SÜREKLİLİĞİNDEKİ ROLLERİMİZİ HATIRLATIYOR.

KRİZ VE KONTROL

Pınar Öğrenci ■ "Başarabilirsin", "mutlu olabilirsin", "güç sende", "yeter ki iste ve inan", "evren senin taleplerine yanıt verecektir". Kişisel gelişim kitapları ya da yaşam koçları sıklıkla bu cümlelere inanmamızı isterler. Rolümüzü iyi oynamalıyız: Çok çalışma, hedefe konsantre olma, motivasyon, mutlak güç ve ileri kariyer, mutluluğun ön koşulu. Peki acaba "hedefe konsantre olmak" ve "ileri kariyer" gerçekten de mutluluk için bir önkoşul mu yoksa sistemin sürekliliğinin gizli bir parçası mı?

Burak Delier'in son sergisinin neredeyse tamamı, yoga ve kişisel gelişim konularının tersine çevrilmiş kavramsallaştırmalarından oluşuyor. Ofis ortamında gerçekleşen bir yoga performansından oluşan "Kriz ve Kontrol" isimli video serginin belkemiğini oluştururken, ona eklenen diğer işlerle birlikte sergi başarı, kariyer ve risk meselelerini konu ediniyor.

"Kriz ve Kontrol" adlı videoda yoga yapan performansçılar, iş ve kariyer dünyalarından bahsederken, satış, başarı, enerji, sektör, proje, tempo, marka, karlılık sözcükleri etrafında gidip gelen iş dünyası sözlüğünü kullanmakta. Delier, performansçıları ütülü iş kıyafetleriyle giydirerek adeta

dirençlerini sınıyor. Yoganın ofis ortamına taşınması, sistemin merkezi olan bu mekanı bir tür telafi ya da terapi mekanına dönüştürüyor.

Günümüz insanının kendini gerçekleştirme ihtiyacı ve mutluluk arayışının, çalışma hayatındaki başarı ve kariyer ile denk düşmesi aslında bir çelişkiye işaret eder. Delier, bu çelişkiyle yogada bedeninin zor pozisyonlara uzun süre direnmesi ve sonunda rahatlaması arasında bir paralellik kuruyor. Mutluluk arayışı içindeki insan bedeni ve ruhu, neoliberal ekonomik sistem içerisindeki "kontrol" mekanizmaları tarafından yönlendirilmekte, benzer şekilde ruh ve beden sağlığı da modern öncesi dönemlerdeki gibi tanrının bir lütfü ya da hediyesi olarak değil, bireye düşen sorumluluklardan biri olarak görülmektedir. Başınız sıkışıp depresyona girerseniz endişe etmeyin, çaresi hazırdır: Paranız varsa hayat koçuna danışır, bir tür paralı arkadaşlık yaparsınız. Yoksa kişisel gelişim kitapları devreye girer, iyileşirsiniz. Katı ve acımasız olan bir ekonomik modelin "yumuşatılmış" ve çekilebilir hale getirilmiş durumunu imleyen "esnek kapitalizm" modelinde çareler tükenmez.

"Kriz ve Kontrol"de performansçıları bazen tek ve bağımsız, bazen de ekip

halinde hareket ettiğini görüyoruz, bu durum iş ilanlarını hatırlatıyor: bağımsız ve lider ruhlu, ekip çalışmasına uygun. Beden ile onu biçimlendiren ofis ortamı mükemmel bir uyum içinde; soğuk ışıklar, cam, metal, mermer gibi sert malzemeler, tek tip gri mobilyalar ile dekore edilmiş tipik bir ofis ortamı ve siyah pantolon ya da etek, beyaz gömlek, siyah ayakkabılarla, adeta mekan gibi tek tip giydirilmiş performansçılar... Bir plazada çekildiği belli, pencerelerden başka plaza inşaatlarının yükseldiğini görüyoruz. İşin görsel elemanları, "Beyaz Yakalılar" (2001) fotoğraf serisi ve "Küçük Adam" (2005) heykelinin fotoğraf kareleriyle arkadaş. Medyum olarak video, bu sergiyle birlikte, süreci anlatan bir araç olmaktan çıkıp, işin kendisi haline dönüşürken; mekan ve oyuncu seçimi, roller, kostüm ve kurgu işin içine giriyor. "Kriz ve Kontrol"ün başarısını düşünenecek olursak Burak Delier, ileride daha çok video iş üreteceğinin sinyallerini veriyor gibi...

Delier'in mimari ile ilişkilenen işlerinde "mekan" bir tür kafes olarak algılanıyor: "Ters Yön Fizibilite" (2011) cam bir kafes, "Perde 2" (2003) bir tür kafes olarak ev, "Sessizlik Performansı" (2013) beyaz bir sır

kutusu olarak galeri mekanı, "Son General" (2010) cam fanus, "Teslimat" (2006) maymun barınağı, demir kafes ve nihayet "Kriz ve Kontrol"de adeta hapisaneyeye benzeyen bir tür izlenme mekanı olarak ofis. Mekan, kavramsal köklerini M. Foucault'nun heterotopya tezinde bulabileceğimiz, modern insanı biçimlendiren, ona biçimini veren gizli bir iktidar ve kontrol mekanizması biçiminde görünür oluyor.

Delier, kendisi ile yaptığım söyleşide, İtalyan futbolcu Balotelli'nin, gole çok yakın bir pozisyondayken, topu kaleye değil de auta attığı sahnenin kafasını neden kurcaladığını anlamak için defalarca izlediğini söylemişti. Sanatçının kafasında dönüp duran bu sahnenin izdüşümü olan Balotelli heykeli, adeta TV ve bilgisayar ekranlarından alışık olduğumuz gibi küçük bir boyutta, bu defa sergi mekanındaki büstün üzerinde dönüp duruyor. Balotelli'nin taraftarın tahammül sınırlarını zorlayan, beklentileri suya düşüren bu jesti ile Delier'in kendi kendine riskler yaratan, kurduğu hayali şirketler, yaptığı istatistikler vb ile bilindik sanat üretim dilinin dışında gezinen tavrı arasında ciddi paralellikler var. Hep işin zor tarafına kaçıyor Delier, sanki kendi kendine bir takım engeller kuruyor,

SERGİ MEKANI; FOTOĞRAF: RAMAZAN BAYRAKTAROÇLU

SANAT KONUŞMALARI

BALOTELLI'NİN KAÇAN GOLÜNE ÖVGÜ

sonra da bu engelleri aşmak için çeşitli riskler alarak bir tür oyun oynuyor. Kısacası kolay golün topunu auta atıp, zor golü bekliyor.

Sergideki işlerden biri de "Anlaşma". Galeri aracılığı ile bankadan alınan kredi bir "trader"a teslim ediliyor. "Trader" bu parayı bir ayda, 18 aylık kredi masrafı ile birlikte hesap edilen tutarın üstünde bir karlılıkla büyütürse bütün para "trader"da kalacak, altında kalırsa sanatçı kazanacak. Dostoyevski'nin Kumarbazı'ndaki Aleksey İvanoviç'in neredeyse hiç parası olmadan kumar oynamasını hatırlıyoruz; Delier de banka kredisizlikle bir tür kumar oynuyor. Sanat üretiminin zorlukları ve sanatçının güvencesizliği bağlamında da okunabilecek bu iş, istatistikler, risk, oyun, sözleşmeler, sanat piyasası vs etrafında dönen tipik bir Burak Delier kurgusu.

"Kriz ve Kontrol"de ofis çalışanları yoga eşliğinde iş ve kariyer üzerine konuşurken, "Cep Telefonumdan Notlar"da Delier, sanatçı olarak kendi işi ve kariyer planları hakkında konuşuyor. Bu iki iş ile "Aranan Nitelikler" (2011) adlı atölye çalışması, -iş dünyasının pratikleri ve dili ile sanat dünyası arasındaki paralellikler bağlamında birbirine bağlanıyor.

İşlerin üretimi, algılanması, tepkiler, kullandığı araçlar, sanatçı olarak gelecek beklentileri, kariyer, başarı gibi açılardan "Cep Telefonumdan Notlar" serginin özeti gibi. Yine Dostoyevski, bu defa "Yeraltından Notlar" ile çıkıyor karşımıza, ancak birkaç farkla; hasta ya da hastalık hastası Raskolnikov'un yerinde toplumsal çelişkilerin üzerine inatla giden, zihni bir araştırmacı gibi daima meşgul, deneysel işler üreten sanatçı Burak Delier, zaman cep telefonu, facebook ve twitter zamanı, şenlik içindeki yerüstü ise, müze, galeri, kurum ve sponsorluklar, tartışma yaratan son İstanbul Bienali, sayısı artan birbirine rakip fuarlar ve genç sanatçılar eşliğinde gittikçe genişleyen ve muğlak bir görüntü sergileyen İstanbul sanat dünyası... Daha çok araştırmaya ve istatistik süreçlere dayalı üretim biçimi, kurduğu hayali şirketler, sözleşmeler vb. göz önüne alındığında yeraltında olduğunu söyleyemeyiz belki ama, sıradışı bir yolun yolcusu olduğunu söylemek mümkün gibi görünüyor Delier için.

Bugüne kadar öznel hikayelerden kaçınan Delier, burada ilk kez işin öznesi oluyor. Tarihsel ya da öykücü bir öznellik değil, ancak sanatçı kimliğinin sorgulanması anlamında bir özneleşme görüyoruz. Yukarıda kişisel gelişim ve koçluk meselesine

değmişim; Delier burada kendi kendinin koçu adeta, ancak tıpkı Raskolnikov'un bazen kendi kendini eleştirip yeni kararlar alırken yaptığı gibi, Delier de söylediklerine çok da inanmıyor gibi... "Kriz ve Kontrol"de işaret ettiği kariyer, başarı ve sonunda vaat edilen mutluluk için sistemin bize "esnekçe" (?) dayattığı ve kendi rızamızla kabul ettiğimiz koşulların tuzağına düşmekten imtina ettiğini satırlar arasında okumak mümkün. Bu durumda az önce değindiğim öznellik meselesinin bir tür yanılısama yaratmak için kurgulanmış bir tuzak olduğunu söyleyebiliriz.

Sergide gizli bir temanın ağırlığı hissediyorsunuz kısa bir süre içinde: konuşma ihtiyacı. Delier bir taraftan cep telefonuna konuşarak ses ve görüntüsünü kaydediyor, diğer taraftan da kamusal alanda sanat konuşmaları yaparak kendine potansiyel dinleyiciler arıyor. İnsan neden konuşmak ya da yazmak ister? Edebiyat ve sinema tarihi, böyle kendi kendine konuşan karakterlerle doludur; bu karakterlerin pek çoğu kendilerini yazılan bir tarihin tanığı olarak görürken, dünyayı sürekli bir çelişki, kaygı ve çözülme içinde algılar. Bu durum genel olarak modern insanın trajedisini özetler. Delier'in işlerinde zamanını anlamaya

çalışan, çelişkilerin üzerine yeni problemlerle giden, bazen bir araştırmacı gibi istatistiklere dalan gözlemci bir tavır görürüz. Sokaktaki insanla "Sanat Konuşmaları" yapan Delier'in bu tavır, başka bir anlatım biçimi olan yazı ile olan ilişkisi ve sanat üretiminin kavramsal kodları ile birlikte değerlendirilmeli.

Delier'in sanat konuşmalarını 5 TL karşılığında yapması "prekarya" bağlamında okunabilir; sanatçının güvencesizliği ve sanat eserinin anlamı üzerine düşünmek için küçük bir kapı aralıyor. "Sanat Konuşmaları" içindeki konuşmaların kayıtları tıpkı "Sessizlik Performansı"ndaki (2013) gibi gizli tutulmuş (bu da preker bir durum aslında). Sanat yapıtının ulaşılabilirliği, bir performansa katılmanın emek, zaman, birebir ilişki anlamındaki biricik değeri bağlamında bu gizlilik önemli.

Gezi Parkı direnişinden sonra kamusal alanda sanat üzerine pek çok tartışma yapıldı. Delier'in "Sanat Konuşmaları", sanatın sokakla ilişkisine yeniden bakmak için sessiz sedasız kotarılmış anlamlı bir eylem biçimi. Direnişin başlattığı potansiyel sokak karşılaşmalarından beslendiği hissinin uyandırırken, "kamusal diyalog" kavramını hatırlamamızı sağlıyor.